

Magnifice, Spectabilés, Honorabiles, Dominae honoratae, domini honorati

Před osmy lety (a jedním dnem) jsem se s pokorou po složení slibu ujal funkce rektora Univerzity Karlovy a nyní předávám tento úřad s pokorou ještě větší své nástupkyni profesorce Mileně Králíčkové. Osm let v lidském životě je relativně dlouhý úsek blížící se průměrné desetině lidského života, avšak v historii naší alma mater je to jen neparný zlomek času její historie.

Od rektora se očekávalo a očekává, že bude, jak to vyjádřil Stanislav ze Znojma při uvedení Křišťana z Prachatic na toto místo v roce 1412, „spravedlivý v soudu, přesný ve výkonu povinností a v míře shovívavý a snášlivý“. Jedině za takového vedení totiž bude univerzita uchovávat svůj nezávislý statut a věnovat se svému poslání.

Je si třeba uvědomit, že univerzita je uskupení více než 60 000 osob s různým zaměřením, a tedy i s různým vnímáním světa. Role rektora připomíná řízení velkého symfonického orchestru. Cílem je, aby orchestr zněl harmonicky. Pokaždé jsem se proto snažil hledat to, co nás spojuje než to, co nás rozděluje. Důležité je najít řešení, které bude ku prospěchu naší alma mater.

Jaká slova si spojuji s představou moderní univerzity? Kromě „obecného dobra, obecné prospěšnosti, spravedlnosti, moudrosti a pracovitosti“ – jsou to slova „tradice“, s ní související „pokora“, „odpovědnost“, „vizionářství“ a také „lidskost“, „pravda“ a „odvaha“.

O „tradici“, myslím, není nutno příliš dlouze hovořit, přesto je ale třeba si dnes připomenout, v době, kdy zanedlouho uplyne 674 let od založení pražského učení, přání Karla IV., aby jeho univerzita stála po boku Oxfordu a Sorbonny.

Před několika lety jsme vytvořili Evropskou univerzitní alianci 4EU+ sdružující Heidelberg Universität, Sorbonne Université, Uniwersytet Warszawski, Università degli Studi di Milano a Københavns Universitet. 4EU+ je mnohem více než projekt, představuje vytvoření společného kampusu, společného řízení i vytváření společných studijních programů na všech úrovních studia a společných vědeckých týmů. Tímto naplňujeme nejen přání našeho zakladatele, ale vytváříme nové podmínky a prostředí pro přes 49 500 studentů, z nichž téměř 10 000 je ze zahraničí a více než 9 000 zaměstnanců. Spolupráce je bohatá i s dalšími univerzitami všech kontinentů, zejména se strategickými partnery univerzitami v Curychu, St. Andrews a Macquarie University či uskupení Central nebo Katolickou univerzitou v Lovani. Díky stále rostoucí prestiži jsme aktivně působili v evropských mezinárodních asociacích - Coimbra Group, Europaeum, LERU CE7, EUA, UNICA a dalších), kde se dařilo stále více prosazovat zájmy univerzity.

Pro veřejnost jsme připravili řadu akcí k významným výročím, jmenujme 700. výročí narození Karla IV. či 600. výročí upálení mistra Jana Husa., 100. výročí vzniku Československa či 30. výročí Sametové revoluce. V roce 2016 byla obnovena Mezinárodní cena Karla IV., která byla udělena velkovévodovi Jindřichu Lucemburskému; v roce 2019 cenu obdržel bývalý německý prezident Joachim Gauck a v roce 2022 ji převezme bývalá ministryně zahraničí USA a československá rodačka Madeleine Albrightová.

Jako druhé slovo jsem zvolil „pokoru“. Stojíme-li totiž tváří v tvář tak dlouhé a, nezřídka, tak slavné historii, jakou má za sebou Univerzita Karlova, musíme být nutně pokorní. Jak nedávno řekl v rozhovoru pro časopis Dvacáté století – The Twentieth Century profesor Roger Griffin z Oxford Brooks University: „Pokora, respekt k práci svých předchůdců a kolegů zkrátka patří k vlastnostem, jež by neměly vědcům, členům akademických obcí nikdy scházet...“

V souvislosti s pokorou bych rád zmínil ještě jednu věc, a sice že za zásadní považuji rovněž to, na co v naší době, charakterizované setrvalým deficitem času, zpravidla zapomínáme, totiž na prosté a upřímné poděkování.

Velmi rád bych proto v této vzácné chvíli a při této slavnostní příležitosti vyjádřil svoje poděkování především svým nejbližším spolupracovníkům, prorektorkám a prorektorům, děkankám a děkanům, členům akademického senátu, vědecké rady a správní rady. Jsem upřímně rád a také přesvědčen, že jsme tvořili profesionální pracovní společenství otevřené svobodné diskusi, včetně kritiky, tedy atributům umožňujícím uspokojivá řešení bezpočtu někdy i velmi palčivých problémů. Děkuji studentkám a studentům, kteří se významně podílejí na vytváření přátelského prostředí na univerzitě, přinášíte nové podněty a inspiraci, pracovníkům rektorátu, děkanátů a součástem a ústavům; velmi si vážím Vaší práce při zajištění každodenního chodu univerzity.

Těž můj díky patří partnerům, přátelům a podporovatelům naší univerzity za jejich pochopení, vstřícnost a spolupráci. Upřímné poděkování patří nejbližším spolupracovníkům z mého ústavu, za jejich pochopení a pomoc v době, kdy jsem více času trávil na rektorátu při řízení naší alma mater namísto v laboratoři či seminární místnosti.

V neposlední řadě patří mé poděkování rodině a mým nejbližším bez jejich podpory, tolerance a vstřícnosti bych sotva mohl své povinnosti zvládat.

Se slovem pokora velmi úzce souvisí slovo „odpovědnost“. Bez vědomí odpovědnosti, a hlavně bez odpovědnosti samotné nelze práci na univerzitě dobře vykonávat. Jde o odpovědnost vůči dnešní společnosti. Univerzity jsou místem vzdělávání. O tom, jak bude naše společnost vypadat za deset, dvacet či za padesát let, se rozhoduje právě teď. Její kvalita bude taková, jak vzdělané lidi,

tedy absolventy univerzit, bude mít, jak budou tvůrčí, inspirující, pilní a nadšení.

Univerzita Karlova jako první česká veřejná vysoká škola získala v roce 2018 institucionální akreditaci pro 23 oblastí vzdělávání. Díky tomu si může sama vnitřně schvalovat studijní programy. Vytvořila si také systém vnitřního hodnocení a kvality, který odpovídá potřebám fakult i samotné univerzity. V letech 2018 až 2020 se podařilo schválit 600 studijních programů a přes 200 programů v cizích jazycích.

Od roku 2014 začal na Univerzitě Karlově vznikat komplexní systém podpory vědecké činnosti, který spočívá v promyšleném způsobu financování všech stupňů vědecké činnosti pro studenty a vědce ve všech stádiích jejich vědecké kariéry. Začíná menšími granty pro magisterské a doktorské studenty poskytovanými naší Grantovou agenturou, podporou doktorandů v programu Start a pokračuje velkorysou možností financování nových laboratoří a vědeckých skupin pro excelentní mladé vědce v rámci projektů Primus. Postdoky a seniorské vědecké pracovníky univerzita podporuje v projektech univerzitní centra excelence a ty nejvýznamnější vědecké osobnosti výzkumnou podporou Donatio Universitatis Carolinae. Díky podpoře EU byla otevřena nová centra excelentního výzkumu a mezi lety 2014 až 2022 se podařilo výrazně zvýšit počet prestižních ERC grantů.

Základní financování vědy probíhalo na Univerzitě Karlově prostřednictvím programů Progres, které budou od roku 2022 nahrazeny programem Cooperatio. Nový program, jehož podobu ovlivnily výsledky rozsáhlého mezinárodního hodnocení vědecké činnosti na univerzitě, klade mnohem větší důraz na mezifakultní spolupráci v rámci jednotlivých oborů. Bylo vybráno 43 průřezových vědeckých oblastí, které budou nadále rozvíjeny a financovány napříč všemi fakultami.

Všechny tyto nové koncepční změny se opíraly o úzkou spolupráci s nově zřízenou Mezinárodní radou UK, která poskytuje rady ve věcech strategického rozvoje, práce výzkumných center a systému vnitřního hodnocení.

Čtvrté důležité slovo spojené s mojí představou o moderní univerzitě, je slovo „vizionářství“. Právě na něm vždy stál, stojí a bude stát veškerý pokrok lidstva. Bez vizionářů, v tom nejlepší smyslu posedlých svojí prací, bez lidí nezřídka komplikovaných, bychom se nikdy neposunuli kupředu. Již Karel IV., napsal, že „šťastný je ten, koho soumrak i svítání nalézají při práci, jež mu přísluší, ten, kdo koná dobro a brání zlu, dokud žije na světě.“ Proto je jedním z nejdůležitějších úkolů moderní univerzity, aby dokázala získat nadané a pilné studenty a aby pro ně vytvořila takové podmínky, že na ní budou chtít zůstat a že se na ni, po čase stráveném jinde, nejlépe v daleké cizině, budou chtít vrátit.

V uplynulých letech byla zahájena výstavba řady důležitých staveb, či byly otevřeny nové budovy. Mezi nejvýznamnější projekty patří výstavba Kampusu Lékařské a Farmaceutické fakulty v Hradci Králové (MEPHARED), druhá etapa výstavby kampusu Univerzitého medicínského centra v Plzni (UNIMEC), který za nedlouho budeme otevírat, příprava zahájení výstavby Kampusu Albertov. Kampus Albertov je historicky největší projekt Univerzity za posledních sto let.

Dostavuje se a modernizuje kampus Fakulty sociálních věd v Praze-Jinonicích. Cenu Grand Prix Architektů – Národní cenu za architekturu 2021 získala stavba nového sídla Fakulty humanitních studií v Troji. Řada dalších projektů je připravena a bude postupně zahajována jmenujme například – rekonstrukce Pedagogické fakulty, Evangelické teologické fakulty, výstavba multifunkční budovy 2. LF.

Otevřen byl Biocev, společný projekt šesti ústavů Akademie věd ČR a dvou fakult Univerzity Karlovy, kde působí odborníci v biomedicině z celého světa. Rekonstrukce se dočkaly prostory rektorátu a ve Velké aule hraje nový varhanní nástroj. Založili jsme Charles University Innovations Prague (CUIP), nejprve s.r.o. a nyní akciovou společnost první svého druhu, která vznikla na vysokých školách v České republice. Na univerzitě zahájil činnost think-tank Vzdělávání21, jehož cílem je systematicky zlepšovat vzdělávací soustavu a posilovat moderní pedagogické přístupy a metody, včetně kultivace veřejné debaty o tématech školství, kdy témata jsou mimo jiné distanční vzdělávání, maturity.

Spolu s hlavním městem Prahou jsme založili Kampus Hybernská, prostor, kde se může setkávat akademická a široká veřejnost. Zde vytváříme zázemí pro vzdělávání, kulturní, tvůrčí a další společenské aktivity.

Pátým důležitým slovem, jež si spojují představu moderní univerzity, je – pro mnohé z nás možná zcela samozřejmé – slovo „lidskost“. Je tomu tak hned ve dvojnásobném významu tohoto slova. V první řadě jde o to, že k cílům, k nimž by měla každá univerzita – přímo i nepřímo – trvale přispívat, je rozšiřování demokracie, respektive k šíření zásad, na nichž demokracie stojí, tj. laskavost, vstřícnost a tolerance, to vše ve spojení s „vyšším principem mravním“, jenž je určujícím „zákonem“ našeho bytí a chování. Již Karel IV. ostatně věděl, že „poslušnost z lásky“ – či, chcete-li, z „lidskosti“ – „je pevnější než poslušnost z nadvlády a strachu.“ Ve druhé řadě jde o to, že moderní „univerzita třetího tisíciletí“ musí být otevřená nejen vůči nadaným, pracovitým studentům z „domácích“ řad, jinak řečeno k těm, kteří si mohou dovolit na ní díky svému sociálnímu zázemí studovat, ale i k těm, kteří tak kvalitní zázemí nemají, ba dokonce i k těm, kteří je nemají vůbec, tj. k mladým lidem z chudých rodin, k lidem utíkajícím před válečnou vřavou, před politickou perzekucí, jedno ze které části světa. Moderní univerzita musí být otevřená i vůči lidem s dalšími

možnými handicap; právě podle toho, jak se chováme k takovým lidem, nejlépe poznáme, jací jsme sami.

Aktivně a pružně jsme reagovali na covidovou situaci. Zorganizovala se pomoc dobrovolníků včetně mediků, mimo zdravotnických zařízení studenti pomáhali například při doučování dětí v pěstounské péči, doučování dětí se speciálními potřebami, nebo s hlídáním dětí zdravotníků. Výuka bez větších problémů přešla do on-line režimu. V návaznosti na uzavření základních škol a mateřských škol zorganizoval UK Point konání dětských skupin pro děti zaměstnanců univerzity. Centrum Carolina navýšilo kapacity psychologického poradenství v českém i anglickém jazyce, na některých fakultách bylo toto poradenství nově zřízeno.

Univerzita prostřednictvím univerzitního Stipendia Václava Havla podporovala zahraniční uchazeče, kteří na domácí instituci měli problémy politického charakteru především z Ukrajiny a Běloruska a v České republice pobývali jako azylanti. Toto je velmi aktuální i v těchto dnech.

Pokud jde o „pravdu“, nejvýznamnější ze všech lidských ctností, bez důsledného lpění na „pravdě“, nebo, řečeno jinak, bez elementární poctivosti vůči sobě samotnému i vůči ostatním členům akademické obce, nelze kvalitně učit a vést své studenty, nelze kvalitně bádát, bez důsledného „lpění na pravdě“ zkrátka nelze vybudovat úspěšnou, respektovanou univerzitu. Buďme proto otevření, buďme poctiví vůči sobě samotným i vůči všem ostatním, nenechme se svázat limitujícími pouty politické korektnosti, ani dalšími diktáty doby.

V roce 2016 zástupci tří významných univerzitních sdružení COIMBRA GROUP, UNICA a EUROPÆUM podepsali Pražskou deklaraci, která zdůrazňuje význam vzdělávání v současném světě a nutnost udržovat a ctít humanistické a demokratické myšlenky a principy. V roce 2021 jsme hostili seminář o autonomii univerzit v Evropě. Pět univerzitních sdružení – COIMBRA GROUP, UNICA, EUROPÆUM, LERU, EUA – podepsalo Pražskou deklaraci II, ve které znovu potvrdily svůj závazek ke spolupráci, svobodné výměně myšlenek, autonomii, demokracii, toleranci a humanismu.

Univerzita Karlova patří mezi jedno procento nejlepších univerzit světa. V posledním vydání žebříčku QS: World University Rankings se naše alma mater umístila na 266. místě. V žebříčku Academic Ranking of World Universities jsme na 200. až 300. místě. V rámci oborových srovnání je 15 oborů například lingvistika, moderní jazyky, ekonomie, mezinárodní studia, klinická medicína, farmacie, chemie, biologie, geografie, vědy o životním prostředí a další mezi 150 nejlepšími na světě.

Poslední slovo, které jsem zvolil, možná že ze všech nejdůležitější, je slovo „odvaha“. Bez odvahy není možné nenechat se svázat, ochromit dlouhou, ctihodnou tradicí; bez jisté míry odvahy není možné být opravdu „pokorný“ stejně jako není možné přijmout velikou, často svazující odpovědnost; bez odvahy by nebylo vizionářů ani lidí, projevujících vždy, za všech okolností a bez ohledu na nepříjemnosti a rizika, jež z toho plynou.

Taková odvaha není ani dnes, kdy žijeme, navzdory všem těžkostem a problémům, s nimiž se potýkáme, v demokratické společnosti, samozřejmě. Být odvážný znamená, mít odvahu říci, že hodnoty, o nichž mluvím - tolerance, vstřícnost a demokratické uspořádání společnosti, jsme schopni a odhodláni za všech okolností hájit, ať už je bude ohrožovat kdokoli a jakýmkoli způsobem.

Myslíme na Ukrajinu. Všichni musíme mít odvahu se vší rozhodností odsoudit válku vyvolanou Ruskem na Ukrajině a pomáhat zemi, která byla napadena všemi možnými způsoby.

Vážené dámy, vážení pánové, kolegyně a kolegové, vážení přátelé, Usiloval jsem spolu se svými spolupracovníky, aby se univerzita otevřela světu a společnosti a své poznatky uváděla do každodenního života.

Je zřejmé, že nikoliv každé rozhodnutí bylo jednoduché či snadné. O správnosti rozhodování člověka posuzuje také běh času. Rád bych proto požádal o shovívavé posuzování a toleranci za rozhodnutí, u kterých prokáže čas, že možná nebyla dobrá, i když jsem je činil z nejlepšího přesvědčení a na základě aktuálních znalostí s čistými úmysly. Každý člověk je tvor nedokonalý a koná chyby.

Ještě jednou chci poděkovat všem spolupracovníkům, blízkým a přátelům, za podporu a spolupráci.

Nejslavnější střeoevropskou univerzitu povede paní profesorka Milena Králíčková. Přeji jí a jejím spolupracovnicím a spolupracovníkům především hodně energie, vytrvalosti, uvážlivý úsudek a správné rozhodování, jakož i podporu celé akademické obce a schopnost naslouchat pestrému společenství, jakým Univerzita Karlova je.

Přeji nám všem, celé akademické obci Univerzity Karlovy vše dobré!
Vivat, crescat, floreat Universitatis Carolinae
Quod bonum felix, fastum fortunatumque eveniat.